

TANN ÓNYTTUGA PERLAN

RAY BRADBURY VAR METAFORUNNAR MAÐUR.
HANSARA VERK ER EIN HÁSONGUR TIL ORÐIÐ

RAY BRADBURY

Hanus Kamban
post@sosialurin.fo

Waukegan

Vit sum vuku upp eftir seinna heimsbardaga eru, kundi ein kanska sagt, omnibus-børn. Vit vóru kálvfódd við einum glæsiligum raði av bókum, sum komu út á donskum í 60-árunum og róptust omnibus-bøkur. Ein teirra hevði heitið *Spøkilsissøgur úr øllum heiminum*. Í hesi antologi kundi ein finna ógloymandi tekstir eftir m.a. Dickens, H.C. Andersen og Guy de Maupassant, her stóð tann ræðuliga »Rotturnar í múrunum« eftir H.P. Lovecraft og tann

Tekning eftir Joseph Mugnaini til søguna »Vindurin«. Søgán stóð, í týðing til føroyskt, í tíðarritinum Fjølur, nov. 1967.

ikki minni óhugnaliga »Eiturkoppurin« eftir týskaran Hanns Heinz Ewers.

Millum teir stytru tekstirnar í hesum savni var søgan »Vatnið« (The Lake) eftir ein høvund, sum æt Ray Bradbury. Hjá teimum flestu í mínum ættarliði mundi hetta vera fyrstu ferð, ein heilsaði upp á hetta amerikanska skaldið. Søgán er, minnst meg rætt, um ein drong, hvørs spælisystir er deyð, sum leingist eftir henni og reikar uppi við vatnið, har hon druknaði. Søgán er ikki óhugnalig, heldur sorgblíð, ein poetiskur tekstur um sakleysan vinskapi.

Ray Douglas Bradbury varð føddur tann 22. august 1920 í býnum Waukegan í Illinois í USA. Familjan búði í stytri tíðarskeiði í Tucson í Arizona, men flutti so aftur til Waukegan. Í 1934 fluttu tey og búsettust með alla í Los Angeles í California. Ray Bradbury búði alt lívið í Los Angeles, men roknaði Waukegan sum sín heimby.

Poe, Tarzan og Quasimodo

Longu blaðungur fór Bradbury at skriva og hevur tilsamans latið úr hondum meira enn 500 verk, stuttsøgur, skaldsøgur, sjónleikir, filmshandrit og essaysøvn. Millum teirra eru *Dark Carnival* (1947), *The Martian Chronicles* (1950), *The Illustrated Man* (1951), *The Golden Apples of the Sun* (1953) og *Dandelion Wine* (1957). Av seinni verkum kann ein nevna eitt nú *Death Is a Lonely Business* (1985), *The Toynebee Convector* (1988) og *Zen in the Art of Writing: Essays on Creativity* (1991). Hansara kendasta verk er tó skaldsøgan *Fahrenheit 451*, sum kom í 1953.

Ray Bradbury vaks upp í einum óvanliga kveikjandi umhvørvi, við atgongd til teknirøðir, vísindaskaldskap, sirkus, gandakallar, film, sjónleik. Meðan hann

enn var heilt lítil, lósu fólk søgur eftir Poe fyri honum, og sjálvur fór hann níggu ára gaml at lesa Poe. Tíðliga gjørdust høvundar sum H.G. Wells og Jules Verne hansara hetjur. Tann stóri meistarinn mundi tó vera Edgar Rice Burroughs, maðurin sum skapti Tarzan og skrivaði ein hóp av skaldsøgum um tilburðir á gongustjørnuni Mars.

Ikki minni týðning fyri tann viðkvæma drongin høvdu teir mongu frálíku teknarar, sum vístu fruktirnar av sínum kynstri í teknirøðum og á bókapermum, eitt nú Burne Hogarth (Tarzan), Hal Foster (Valiant prinsur), umframt t.d. Frank R. Paul og Alexander Korda.

Men hvat hava Tarzan og Valiant prinsur við skaldskap at gera? Sannleikin er tann, at júst hetta – at vaksa upp í einum umhvørvi við roka av marglist, av tekst-myndligari blóman – var tað gróðrarlendi, hesin drongur hevði brúk fyri. Sjálvur sigur hann, at hann longu sum lítið barn gav metaforuni innivist í sínum huga. Hann nevnr sum dømi, at hann, trý ára gaml, sá Lon Chaney leika Quasimodo í filminum *Klokkarin frá Notre Dame*, frá 1923 og tvey ár seinni sama leikara í *The Phantom of the Opera*. Ár eftir at myndirnar vóru gloymdar, stungu tær seg upp aftur úr dulvitinum og prangaðu í hansara tekstum, sum týðningsberandi ikon.

Tann almáttugi líggin

Dømi um eina slíka metaforu er Vindurin, ið sipar til náttúruna sum eina meg, menniskjan ikki megnar at fáa tamarhald á. Í søguni »The Scythe« (Líggin) koyrir ein fátækur maður við konu og tveimum børnum um eitt kreppurakt Amerika leitandi eftir arbeiði og mati. Hann finnur ein mann-tóman bóndagarð, og tey búsetast har.

Men tá ið hann fer út at sláa, fær líggin so við og við vald á honum, so at hann fyri hvønn sveip fellir menniskju í túsundatali.

Her hevur høvundurin skapt eina metaforu fyri tí nýggja vápninum, kjarnorkubumbuni, sum leyp angist á hansara ættarlið. Myndir av slíkum slag – einfaldar og sterkar, men kanska ikki subtilar – kunnu vera arketýpiskar ella koma úr bókum ella filmi. Ein mynd av tí seinna slagnum er Tann Mekaniski Hundurin í *Fahrenheit 451*, ið sjálvsagt er hundurin hjá The Baskervilles, ómetaliga nógv vaksni í vavi og umdoyptur.

USA var í tíðini millum heimskríggini og nakað aftaná tíðarritanna land. Og tær fyrstu søgurnar eftir Bradbury sóu dagsins ljós í nøkrum av hes-

Í 1974 kom bókin Kaleidoskop eftir Ray Bradbury, við fimm av hansara søgum. Kápumyndin var eftir William Heinesen, tekningarnar eftir Valdemar Dalsgaard. Forlag var Hitt føroyska Studentafelagið í Keypmannahavn.